

SOLIDARITETENS GLOBALISERING
– En aktiv svensk globaliseringspolitik

Georg Andrén
Lennart Molin
Eva Christina Nilsson

I. Inledning

”Det är kristnas ansvar att söka nya, kreativa lösningar som aldrig tillåter rättvisa och frihet att förgöra varandra.”

Detta konstaterades när Kyrkornas världsråd grundades i Amsterdam 1948. Detta är också utgångspunkten för Sveriges Kristna Råd (SKR) när vi vill ge ett bidrag till den parlamentariska utredningen om Sveriges politik för globalt samarbete kring värderingsfrågor och globaliseringen.

Vi menar att dagens form av globalisering sker utifrån värderingar som inte så ofta blir synliggjorda. Vi lever med konsekvenser som många gånger framställs som de enda möjliga. SKR tycker att det är viktigt att se närmare på värderingarna som styr. Vi vill också ifrågasätta att det bara finns en enda utvecklingsväg. Allt för ofta får vi som medborgare höra att det bara finns ett sätt att nå utveckling, framgång, välfärd etc. Bejakar vi inte den vägen är vi globaliseringsfiender eller något annat. Samtidigt har vi som kyrkor lärt oss att tillvaron knappast kan begränsas på det viset. Genom att vi ingår i en världsvid gemenskap med andra kyrkor blir vi ständigt utmanade av andra kyrkor och människor som kräver respekt för deras sätt att vilja formulera problem och söka ge svar på dessa. De vägrar att acceptera att en samhällsideologi, som vuxit fram i ett bestämt sammanhang under vissa förutsättningar och byggd på vissa värderingar, skall bli allmängiltig och bli den enda modellen för helt andra samhällen.

Utifrån uppmaningen vi får inom den världsvida kyrkan är vårt budskap att det behövs en solidaritetens globalisering i vilken människovärdet upprättas och vi handlar utifrån insikten om vårt ömsesidiga beroende

Av dagens form av globalisering följer en likriktning av kulturer och en underminering av människovärdet. Utifrån uppmaningen vi får inom den världsvida kyrkan är vårt budskap att det behövs en solidaritetens globalisering i vilken människovärdet upprättas och vi handlar utifrån insikten om vårt ömsesidiga beroende.

Vi tror att en svensk politik för globalt samarbete bäst formas genom delaktighet och mångfald i perspektiven. För att bredda underlaget för bidraget från SKR har vi bett ett antal människor från olika delar av världen att reflektera kring globaliseringens värdebas och hur globaliseringen skall formas så att den primärt fokuserar på människor och inte ekonomi eller teknik. Vi vill tacka Anna Karin Hammar, Svenska kyrkan, Cynthia Hewitt de Alcántara, UNRISD, Mexico, Mats Hårsmar, Diakonia, Burkina Faso, Opa Kapijimpanga, Afrodad, Zimbabwe, Prawate Kid Arn, Asiatiska kyrkokonferensen, Thailand och Lawrence Surendra, miljöekonom, Indien, för att de har velat dela sina kunskaper, tankar och reflektioner med oss. Föreliggande bidrag har utgått i stor utsträckning från deras arbeten.

SKR vill med detta bidrag ta upp ett samtal kring värderingar och hur de kan knytas till Sveriges politik för globalt samarbete i syfte att forma en globalisering som sätter människan i centrum och bejakar vårt ömsesidiga beroende.

2. Värdebasen

Det finns en bred internationell uppslutning bakom tanken på att varje människa har ett egenvärde och att detta specifika människovärde utgör en grund för universella mänskliga rättigheter. FN:s allmänna förklaring av de mänskliga rättigheterna börjar med att slå fast att ”alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter.”

Det finns inte lika stor enighet om vilka de filosofiska och religiösa utgångspunkterna är för detta människovärde och hur det skall tillämpas. Avsaknaden av gemensamma premisser för människovärdet har dock inte hindrat framväxten av internationella deklARATIONER om mänskliga rättigheter. Däremot har det funnits stora brister i implementeringen och efterlevnaden av dessa rättigheter.

Bristerna har i många länder varit särskilt uppenbara, när det gäller tillämpningen av sociala och ekonomiska rättigheter. Inkomstklyftorna i rika länder som Storbritannien, USA och Sverige ökade under 1980-talet och i början av 1990-talet. Allas rätt till välfärd och ekonomisk jämställdhet har betraktats mer som politiska ambitioner och mål än som rättigheter, och har därmed hamnat i en annan kategori än de medborgerliga och politiska rättigheterna. På den globala arenan, där en femtedel av världens befolkning lever i extrem fattigdom, varav majoriteten är kvinnor, har svårigheterna varit ännu större. Det var ett viktigt steg i rätt riktning när FN med hänvisning till alla människors åtnjutande av mänskliga rättigheter 1998 antog utmaningen att utplåna fattigdomen i dess mest extrema form.

Eventuella oklarheter kring efterlevnaden av mänskliga rättigheter får aldrig verka inskränkande på respekten för alla människors lika värde. Alla måste samverka i försvaret av alla människors värdighet oberoende av kön, ras, ålder, religion, förmåga, samhällsställning, nationalitet etc. Olika levnadsförhållanden och ojämlika ekonomiska förutsättningar kan aldrig upphäva det som enligt kristen tro gäller för alla människor: vi är *alla skapade till Guds avbild*.

”Eventuella oklarheter kring efterlevnaden av mänskliga rättigheter får aldrig verka inskränkande på respekten för alla människors lika värde”

Tron på att Gud skapat världen är en viktig biblisk förutsättning för de kristnas uppfattning om människan. Den Gud som framställt universum och format jordens mineraler, växter och djur har dessutom, som kronan på verket, gjort människor med en särskild uppgift att härska över allt annat skapat.

Gud sade: ”Vi skall göra människor som är vår avbild, lika oss. De skall härska över havets fiskar, himlens fåglar, boskapen, alla vilda djur och alla kräddjur som finns på jorden.” Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne. Som man och kvinna skapade han dem. (1 Mos 1:26,27)

Alla människor finns alltså därför att Gud vill det och Guds avsikt med människan är att hon skall ta hand om det skapade. Människan skapas med ansvar för övriga skapelsen och därmed i en särskild roll som Guds medarbetare i omhändertagandet och vårdandet av den skapelse som Gud finner vara god, helt i enlighet med vad han avsett. ”Och Gud såg att det var gott”, upprepas gång på gång i skapelseberättelsen i 1 Mos 1.

Skapelsens fortlevnad är beroende av hur människan sköter sina uppgifter och fullgör de ansvarsfulla uppdrag hon har fått. Skapelsens framtid ligger till stor del i människans händer.

Det betyder inte att människan är på jämställd fot med Gud. Människan är förvisso inte skapare i den mening Gud är det och hon kan heller inte ta sig den rollen. Förmågan att skapa i den mening 1 Mos 1 talar om den är endast förbehållen Gud. Det är en frestelse för människan att göra sig större än hon är, att försöka bli som Gud genom att gå utanför de gränser som är satta för hennes liv och verksamhet.

Tillsammans med uppgiften att ta hand om djuren och marken blir det också människornas ansvar att vårda om varandra och visa omsorg mot andra medmänniskor

Men inbördes är människor likställda. På samma sätt som de har gemensamt ursprung delar de alla samma öde. Människor lever i ett ömsesidigt partnerskap. Tillsammans med uppgiften att ta hand om djuren och marken blir det också människornas ansvar att vårda om varandra och visa omsorg mot andra medmänniskor. Kain svek denna uppgift och dödade sin bror Abel och ursäktar sig med frågan ”Skall jag ta hand om min bror”. Då sade Gud: ”Vad har Du gjort? Din brors blod ropar till mig från marken.” Till sist sätter Gud ett tecken på Kain ”för att han inte skulle bli dräpt av vem som helst som mötte honom”. (1 Mos 4:1-36)

I vårt gemensamma arv och vårt delade öde är vi människor ömsesidigt beroende av varandra. Vi är inbördes olika och utrustade med olika resurser och talanger. Kain dödade Abel för att han inte kunde se att Abels framgångar också kom honom till godo, den ene var ju nämligen herde och den andre jordbrukare. Kain hade inte förmågan att se hur välgång och lycka kan delas genom att vi tar det ömsesidiga beroendet på allvar.

I vårt gemensamma arv och vårt delade öde är vi människor ömsesidigt beroende av varandra

Jorden är en enda och den är människornas gemensamma hem. Jordklotets tillgångar i form av jord, luft och vatten är begränsade och de som lever på jordens yta måste hushålla med dessa tillgångar och fördela dem på ett sådant sätt att de kommer alla tillgodo. Det tillhör det uppdrag som Skaparen gav människorna han skapat.

Gud välsignade dem och sade till dem: ”var fruktsamma och föröka er, uppfyll jorden och lägg den under er. Härska över havets fiskar och himlens fåglar och över alla djur som myllrar på jorden. Gud sade: Jag ger er alla fröbärande örter på hela jorden och alla träd med frö i sin frukt; detta skall ni ha att äta. Åt markens djur, åt himlens fåglar och åt dem som krälar på jorden, allt som har liv i sig, ger jag alla gröna örter att äta”. Och det blev så. (1 Mos 1:28-30)

Även om människorna har samma värde så är möjligheterna att göra något för jordens framtid och människornas försörjning olika. Vi har inte likartade förutsättningar att bidra till det gemensamma goda. Vår förmåga att göra insatser beror ofta på i vilken del av världen vi är födda och vilka våra föräldrar är. De som är rika och har haft möjlighet att skaffa sig utbildning har ett särskilt ansvar att ställa sina materiella och andliga resurser till andras förfogande.

Jesus är mycket radikal på denna punkt och uppmanar en rik yngling att gå bort och sälja allt han äger för att han sedan skall kunna tjäna Gud och medmänniskorna. Även om sådana uppmaningar inte kan göras absoluta, så att de skall gälla i alla sammanhang, måste den anda och de värden upprätthållas som bidrar till att de som har är beredda att dela med sig till dem som saknar sådant som t ex sjukvård, utbildning och mat för dagen.

Samarbete, solidaritet och hållbar utveckling är nödvändiga motvikt mot den materialism, individualism och konsumism som präglar de rika delarna av världen. Västvärlden domineras av en monokultur som är förförande i sina lockelser till lycka och rikedom men som i själva verket har medfört förgiftade sjöar, utbredning av öknar och stora ozonhål i atmosfären. Denna monokultur tenderar att kritiklöst spridas genom globaliseringen.

Samarbete, solidaritet och hållbar utveckling är nödvändiga motvikt mot den materialism, individualism och konsumism som präglar de rika delarna av världen

Det är inte på något sätt nödvändigt att det blir så. Många försök har gjorts att definiera vad som menas med globalisering och de flesta har valt att använda flera begrepp för att beskriva vad som i vanligt tal brukas sammanfattas under en enda term, globalisering. Vi ansluter oss till Anna Karin Hammars förslag i hennes bok *Globalisering – ett problem för kyrkan?* (Tro & Tanke 2000:7, Svenska kyrkans forskningsråd, Uppsala 2000), där hon beskriver globaliseringen med hjälp av tre olika begrepp, som var och en är bärare av olika värdemönster. I denna skrivning prövar vi att använda globalisering i följande tre betydelser:

1. Solidaritetens globalisering
som kan beteckna försöket att ena mänskligheten i ansvarstagande för varandra och miljön.
2. Global omstrukturering
vilket handlar om att använda ekonomisk-finansiella, teknologiska och elektroniska instrument för att göra världen till en enda marknad.
3. Globalism
som skulle stå för den normativa politiska och ideologiska process som bygger på nyliberal ideologi och anpassning till den s k marknaden

Alla dessa tre former av globalisering pågår samtidigt och de är bärare av olika uppfattningar om vad som kännetecknar en god global utveckling. De första och sista exemplen på globalisering kännetecknas av att det är beroende av bestämda värden och etiska bedömningar, medan den andra är mer värdenneutral. Det vi här kallar ”solidaritetens globalisering” bygger på värden som framhåller ömsesidigheten och ansvaret för andra människor oberoende om de bor i vår omedelbara närhet eller finns på andra sidan jordklotet. Drivkrafter bakom ”globalismen” är t ex ökad konkurrens, egenintresse och strävan efter snabba vinster.

Det kan vara till hjälp att skilja mellan vad som egentligen är grundläggande värden och vad som är instrument för att uppnå vissa mål. Den värdebas som skissats här med utgångspunkt i principen om varje människas unika värde och det ömsesidiga beroendet kan inte reduceras till instrument med hjälp av vilka man söker uppnå vissa syften.

De är inte förhandlingsbara regler utan basvärden som måste forma den ram inom vilken de etiska måttstockarna skall diskuteras och definieras. Det är av yttersta vikt att det finns plats

för besinningsfulla dialoger och tid för genomtänkta bedömningar om vad som är rätt och fel i den globala utvecklingen.

När solidariteten globaliseras sker det i respekt för att folken är olika och att de mänskliga behoven behöver tillgodoses i social mångfald och genom kulturella variationer

Vi vill här slå fast att globaliseringen inte är ett värde i sig utan snarare ett instrument för hur man uppnår vissa mål som är gemensamma för många länder och folk. Dessa mål måste vara att förverkliga de mänskliga värdena vi här talat om, nämligen människans värdighet och ömsesidigheten. Instrumenten som används för att uppnå målen kan inte stå i motsats till de grundläggande principerna om människans värdighet och allas samhörighet. Det kan vara på sin plats att avmystifiera globaliseringen så att den inte uppfattas som den enda vägen till fred och samförstånd på jorden. Det finns anledning att varna för de tendenser till likriktning av kulturer och livsmönster som vi ser i spåren av ekonomins globalisering. När solidariteten globaliseras sker det i respekt för att folken är olika och att de mänskliga behoven behöver tillgodoses i social mångfald och genom kulturella variationer.

Globaliseringen i alla dess former är ett instrument som man måste handskas med förnuftigt och som i allt måste underställas de värden som är nödvändiga för jordens och människornas överlevnad. Det är vår uppfattning att globaliseringen i den andra formen, som global omstrukturering, är ofrånkomlig och att den kan bidra till att förbättra utbildning, livskvalitet och välbefinnande för alla. Samtidigt menar vi att den bild av globaliseringen som den tekniska och ekonomiska utvecklingen ger oss måste kompletteras med ett värnande av solidaritetens globalisering. Utan detta komplement riskerar vi att hamna i ett moraliskt ingenmansland, där ansvaret för utvecklingen överlämnas åt slumpen och ingen ställer de nödvändiga frågorna om jordens överlevnad och människornas möjligheter att kunna bo och försörja sig på jorden. Vi efterlyser ett globalt etiskt medvetande eller som andra uttryckt det en global etik.

Den globalisering vi ser idag

Alla processer styrs, medvetet eller omedvetet, av värderingar. Dessa värderingar är inte alltid explicita. Vid en analys av de processer som pågår idag, finns det några värderingar som framträder allt mera tydligt. Dessa värderingar kan också ses som byggstenar i den nyliberala ideologin och enligt nyss gjorda definition kallas för globalism.

Vilka värden lever ni för och gestaltar i er kyrka och ert samhälle?

För att granska dessa värderingar kan det vara en hjälp att ha med den fråga som många av tredje världens teologer ställer till oss: Vilka värden lever ni för och gestaltar i er kyrka och ert samhälle? Det är en grundläggande fråga som vi inte kan undandra oss, varken som kyrka eller som samhälle.

Synen på människan och vem hon är, är en utgångspunkt. I dagens form av globalisering är huvudaktören den rationella individen som agerar utifrån sitt eget intresse och sin egen ekonomiska vinning. Det krävs att vi är kapabla till att göra rationella val för oss själva, antingen det gäller elleverantör eller pensionsfonder.

Människor ses som individer snarare än som personer i gemenskap, som konkurrerande hellre än samarbetande, som konsumenter och materialister snarare än andliga. Att ställa individen i centrum för tankarna till en individualism som utgår från att alla parter är fria att göra

jämbördiga och jämställda val vad gäller välfärd. I själva verket ser vi hur detta gynnar starka individer i samhället och inbjuder till girighet. Vi har fått ett system utan nåd som gör människor överflödiga och som överger dem om de inte kan tävla med de mäktiga få i den globala ekonomin. I bästa fall kan de bli föremål för ett välgörenhetsarbete. Detta är en människosyn som har reducerat människan till att enbart handla i egenintresse och lett till en global social darwinism.

Vi har fått ett system utan nåd som gör människor överflödiga

Som en följd av detta ser vi idag en marginaliseringsprocess. Det gäller människor i rika länder som lever i socialt utsatta situationer. Fattiga människor i fattiga länder fortsätter att marginaliseras. Till och med regioner och kontinenter marginaliseras från världsekonomin. Denna utvecklingsprocess förstärks, trots stora internationella initiativ riktade mot dessa grupper.

Vi måste börja analysera hur den ovan beskrivna människosynen hör samman med den fortgående marginaliseringen.

Nyliberalismen har sitt ursprung i 1970-talets Storbritannien, USA, Chile och Argentina. Framväxten av nyliberalismen sammanföll med en ekonomisk kris och misslyckande av den dåvarande ekonomiska modellen. Under de följande åren kom skuldcrisexplosionen, liksom östblockets sammanbrott. Vad som började i konservativa tankesmedjor, hos extremt frihandelsorienterade regeringar och i internationella finansiella institutioner blev sedan en avregleringstrend som ingen regering kan motstå, inte ens den mest socialt medvetna. Det finns många element i globaliseringen som medför en självgenerering. Ett sådant är det allt högre deltagandet av medelklassen i den finansiella marknaden. Aktiemarknaden påverkar många familjers välstånd. Grupper som tidigare varit intresserade av full sysselsättning och låga räntor är nu också intresserade av hög återbäring och låg inflation.

Ett annat sådant element är företagens strävan efter lägre kostnader och högre vinster genom sökande efter billig arbetskraft på den globala marknaden. Denna tävling mellan företagen att sänka kostnaderna riskerar att sänka gränserna för vad som anses vara skäliga löner och goda arbetsförhållanden.

Stora företag har också blivit starkare i att förhandla med regeringar om skatteuttaget. För många länder börjar därför de minskande beskattningsmöjligheterna att bli ett allt större problem. Regeringar kan anpassa sig till det vikande skatteunderlaget genom att minska sina åtaganden i den offentliga sektorn. Genom den nyliberala ideologin så har det också blivit en policyfråga att minska statens roll. Men i praktiken blir det på nationellt plan mindre en policyfråga och mer ett sätt att hantera minskade beskattningsmöjligheter.

En marknadsekonomi har blivit ett marknadssamhälle i vilket attityder, normer och värderingar som hör ihop med ekonomiska transaktioner och ekonomisk effektivitet har intagit alla delar av både det offentliga och privata livet

Globaliseringen som ett verktyg har främst använts av ekonomiska aktörer för att nå ekonomiska mål. Inverkan på andra områden kan främst ses som biprodukter av den ekonomiska globaliseringen. Globaliseringen har frambringat ett system där de ekonomiska värdena är de primära och som bestämmer utvecklingen på nationell och internationell nivå.

Andra värden är underkastade de ekonomiska värdena. En marknadsekonomi har blivit ett marknadssamhälle i vilket attityder, normer och värderingar som hör ihop med ekonomiska transaktioner och ekonomisk effektivitet har intagit alla delar av både det offentliga och privata livet. Sociala relationer har tidigare styrts av andra värden, men här ser vi en förändring. Det vi ser är ett avpolitiserat samhälle, där beslutsfattande och design av globala ekonomiska ramverk lämnas till globala finansiella aktörer.

Vi erfar påtagligt hur det är klyftorna och inte välfärden som globaliseras

I termen globalisering ligger implicit en föreställning att det handlar om allt och alla. Därför måste vi fråga oss vad det är som globaliseras idag. Vi erfar påtagligt hur det är klyftorna och inte välfärden som globaliseras. Det är en trend som de flesta länder känner av. Även om många har fått det ekonomiskt bättre, ökar samtidigt klyftorna. Vi ser också hur en allt större koncentration av kapital samlas i allt färre händer och i relativt litet antal länder. Den ekonomiska globaliseringen exkluderar istället de fattiga, snarare än inkluderar dem i en utveckling.

Den nyliberala ideologin, globalismen, lämnar ingen plats för solidaritet. Finns den så är det ofta i form av välgörenhet. Solidaritet kan dock inte enbart uttryckas i pengar utan måste rymma mycket mera. Globaliseringen har gjort mänskliga relationer i form av samhällsgemenskaper urholkade och till och med förstört dem.

Solidaritets globalisering

Därför vill vi se en omformning av värdesystemet i riktning mot värderingar som gynnar människor på alla nivåer.

Samstämmighet är ingen administrativ fråga som kan lösas av tjänstemän, utan den måste bygga på värderingar och medvetna politiska beslut och en politisk vilja

Om en förändring skall äga rum måste det finnas en vision om det goda samhället, en vision som är byggd på grundläggande värderingar med fokus på människans värde och vårt ömsesidiga beroende. För att röra sig i denna riktning är det avgörande att olika politiska områden befrämjar den utvecklingen. Det kommer alltid att finnas motstridiga intressen. Därför behövs en öppen diskussion om vilka intressen och vilka värderingar som är överordnade. Som medborgare får vi annars intrycket av att starkast vinner. Samstämmighet är ingen administrativ fråga som kan lösas av tjänstemän, utan den måste bygga på värderingar och medvetna politiska beslut och en politisk vilja. Annars befrämjar vi en oavsiktlig motsägelsefullhet inom politiken som bygger på osynliga hierarkier av värderingar. Därför måste det också finnas utrymme för öppna politiska beslut och tydliga ställningstaganden där någon tar ansvar.

Solidaritet

Vi står inför att ge solidariteten ett nytt innehåll, om vi så vill en solidaritets globalisering. Rätten till vinst får aldrig vara det överordnade värdet i det mänskliga samspelet. En ny vision av solidaritet måste innebära att internationella institutioner och dess policies påverkas i en riktning som gynnar marginaliserade människor och möjliggör goda livsvillkor för alla. Därmed blir solidariteten också ett sätt att förebygga konflikter som så ofta hör samman med

fattigdom och ojämlikhet. Solidaritet behöver om igen bli en "hårdvara" i det globala samarbetet.

Solidaritet hör ihop med skydd och säkerhet. Det är en uppgift i varje familj, stam eller samhälle att skydda varandra och säkra en välfärd. Skyddet för individen och lojaliteten med gruppen är två sidor av samma mynt. Solidaritet med tidigare och kommande generationer har varit självklara element i de flesta kulturer. Det är något vi har förlorat i vår kultur. Samtidigt har det ökade miljömedvetandet bidragit till en insikt om vårt ansvar för kommande generationer.

Solidaritet mellan grupper och sociala klasser med olika inkomstnivåer uttrycks genom beskattningsinstrumentet, vilket är det primära redskapet för omfördelning. Det har varit starka påtryckningar att minska skattetrycket. Vi kan idag se ett uppenbart samband mellan den trenden och den ökande ojämlikheten.

I solidaritetens kultur är människorna som sociala varelser det primära

En vilja till ömsesidigt utbyte, ödmjukhet att kunna ta emot kritik, förmåga till självkritik, intresse för andras åsikter och kulturer, är tillsammans med förmågan att dela, nödvändiga inslag i en solidaritetens kultur. I solidaritetens kultur är människorna som sociala varelser det primära. Ekonomi och teknik finns till för människornas skull, inte tvärtom. Ett samhällsbygge, också när den kallas globalisering, måste utgå från vårt ömsesidiga beroende och människans värdighet.

Öppenhet

Den globala utvecklingen i alla dess former karaktäriseras av att den saknar ett gemensamt centrum. Här uppträder många aktörer som inbördes inte alltid samverkar även om vi ser tendenser till att globaliseringen leder till likriktning och att den gynnar framväxten av en global monokultur. Det förefaller finnas en mängd anonyma redaktörer (editors) som var och en på sitt håll skriver globaliseringens agenda. Men de är anonyma och framträder inte öppet, ofta eftersom de inte vill erkänna sin egen betydelse. Motdraget mot de anonyma spelformerna är att verka för en så stor öppenhet som möjligt. För att den skall åstadkommas behövs oberoende analyser av vilka de anonyma redaktörerna är och som idag döljer sig bakom anspråket på att vara politiskt neutrala aktörer på den globala arenan.

Om att det överhuvudtaget skall vara möjligt att åstadkomma demokratiska former för påverkan av globaliseringen behöver det tillskapas öppna globala institutioner. Dessa måste vara tillräckligt starka för att kunna försvara demokratiska principer på den globala arenan och ha auktoritet och makt att skriva agendan och sätta normerna som skall gälla för globaliseringen.

Delaktighet och demokrati

Demokrati är att utgå från folkets rätt att utöva makt. Den bygger på allas delaktighet och innebär ett erkännande av att människorna tillsammans skapar det samhälle de skall leva i. Kan detta demokratibegrepp upprätthållas i de globala sammanhangen eller behöver det förändras så att de motsvarar de speciella krav på delaktighet som ställs i det globala samhället? Frågan är inte lätt att besvara men om vi skall bevara termen demokrati, så får den inte tömmas på sådana värden som människans värdighet och människors ömsesidiga beroende.

Demokrati handlar i själva verket om människors rätt att vara delaktiga i de beslut som berör deras vardag

Demokrati får inte reduceras till en fråga om rätten att delta i allmänna val eller hur den offentliga makten skall utövas. Demokrati handlar i själva verket om människors rätt att vara delaktiga i de beslut som berör deras vardag. Det är ett brott mot grundläggande demokratiska principer, när det globala samhället utformas av en liten elit i slutna styrelserum, samtidigt som majoriteten av människor alltmer marginaliseras.

Vad som behövs är ett omfattande studium av och diskussion om hur globaliseringen kan bli en ”människocentrerad utveckling” (people-centered development).

Ansvar

Här har redan tidigare berörts svårigheten att finna aktörer på den globala arenan som tar ansvar för t ex effekterna av ekonomins globalisering. Det är tvärtom så att ekonomiska investeringar ofta sker under former av stor rörlighet. När förhållandena på en annan plats, oftast i ett annat land, blir mer gynnsamma flyttar företaget. Den globala ekonomin kännetecknas av extremt stor rörlighet vilket försvårar alla försök att ställa aktörer på den internationella marknaden till svars för brister i det sociala ansvaret och för svek mot dem som drabbas av t ex företagsnedläggningar.

Ansvarsfrågan måste behandlas i ett brett sammanhang, så att de olika aktörerna på den globala arenan inbegrips. Som vi redan sagt efterlyser vi en global etik grundad på människovärdet och det ömsesidiga beroendet utifrån vilken det måste kunna prövas vad som är rätt och fel i den globala utvecklingen, och det måste vara möjligt att fastställa vem som bär ansvaret för hur människor drabbas av globala ekonomiska insatser.

Helhetssynen

Den globala mångfalden är på ett sätt självklar och de stora variationerna i kultur och livsformer måste erkännas som en förutsättning för all global utveckling. Mångfalden får inte elimineras utan den måste främjas. För att det skall kunna ske krävs en helhetssyn där sociala, kulturella och religiösa aspekter tillgodoses. För Sveriges del handlar det t ex om att inse att andra delar av världen inte är så sekulariserade som vårt land.

Den globala mångfalden är på ett sätt självklar och de stora variationerna i kultur och livsformer måste erkännas som en förutsättning för all global utveckling

Rättvis och hållbar utveckling

Utifrån helheten måste man också se på frågorna om hållbarhet och utveckling. Globaliseringen kräver att det internationella samhället utformar ett tydligt program för hållbar utveckling där miljömässiga, ekonomiska och sociala aspekter vägs samman. Det är en angelägen och brådskande uppgift. Globaliseringen har i många stycken bidragit till förstörelsen av miljön och de ekonomiska klyftorna har ökat. Samtidigt är miljöproblemen globala och kräver därför globala lösningar. På samma sätt är det med de ekonomiska orättvisorna, de måste lösas i globalt samförstånd.

För att det skall kunna ske behövs gemensamma ställningstaganden till stöd för en rättvisare ekonomisk världsordning och det krävs en global plattform för hur solidariteten skall kunna stärkas.

3. Deltagande

Deltagande har kommit att bli ett honnörsord i all utvecklingsdiskussion. Varje aktör som vill verka seriös måste påvisa en vilja och kapacitet att arbeta för ett ökat folkligt deltagande. Deltagande är emellertid alldeles för viktigt för att vi skall låta det vattnas ur till ett begrepp som man slänger sig med i en diskussion eller i en biståndsrapport. Deltagandet måste problematiseras och fyllas med ett reellt innehåll. Detta är inte minst viktigt i en diskussion som handlar om en politik för uthållig global utveckling.

”80% av all handel sker inom OECD gruppen av länder”

Ekonomiskt deltagande

Det ekonomiska deltagande i globaliseringsprocessen är begränsat till ett fåtal. På nationsnivå är det endast få länder som deltar. Utöver OECD länderna rör det sig uppskattningsvis om mindre än femton länder som aktivt deltar i globaliseringsprocessen. 80% av all handel sker inom OECD gruppen av länder. Afrika söder om Sahara, med en befolkning på över 700 miljoner människor, står idag för mindre än 2% av världshandeln. När det gäller internationella kapitalflöden i form av utländska direktinvesteringar och kortsiktiga kapitalflöden är bilden om möjligt än värre.

Detta är resultatet av svårigheterna för länderna utanför kretsen av mest utvecklade länder att hävda sig på en allt hårdare global marknad. I takt med att produktionen blir alltmer kapitalintensiv krävs allt större investeringskapacitet för att kunna hävda sig i konkurrensen.

Den handelspolitik som förts, och till stora delar fortfarande förs, av de mest industrialiserade ekonomierna bidrar till ytterligare marginalisering då tillträde till framförallt amerikanska och europeiska marknader kraftigt begränsas samtidigt som producenter i dessa länder gynnas genom subventioner och andra former av stöd till produktion, marknadsföring och export.

Den skuldcrisis som ett stort antal länder i Latinamerika och senare också Afrika hamnade i under början av 80-talet och framåt har institutionaliserat ett beroendeförhållande och ytterligare bidragit till denna marginalisering.

Marginaliseringen uppstår dels pga. att resurser nödvändiga för produktiva och sociala investeringar absorberas av externa skuldbetalningar, dels pga. att den nationella suveräniteten undermineras av det beroende av bistånds- och kreditgivare som uppstår. Under 80-talets första hälft handlade skuldcrisen främst om ett antal medelinkomstländer som inte klarade av sina betalningsåtaganden gentemot privata fordringsägare. Under 90-talet förändrades situationen till att bli ett problem för de fattigaste länderna som inte klarade av sina betalningar till regeringar i Nord respektive internationella mellanstatliga finansiella institutioner. Därmed skedde en förskjutning av problemet från att ha varit ett internationellt finansiellt problem till ett politiskt problem. Paradoxalt nog blev detta också en möjlighet för lån- och biståndsgivarna att genomdriva förändringar i ekonomiska och politiska system som krav på skuldombudhandlingar och sedermera också för fortsatta biståndsflöden.

Biståndet, inte minst till de fattigaste hårdast skuldsatta länderna, riskerar också bidra till ett ökat beroende och en ökad marginalisering. Under 80 talet kritiserades biståndet för att låsa in mottagarländernas ekonomier i improduktiva och obsoleta strukturer. Det finns flera exempel där biståndsmedel har använts för att hålla industrier eller hela industrisektorer under armarna på konstlad väg. När sedan biståndsideologin förändrades och länderna, under hårt tryck från bl.a. biståndsgivarna, öppnade upp sina gränser föll dessa industrier ihop med stora ekonomiska och sociala konsekvenser som följde. Idag, när biståndet tydligare fokuserar på fattigdomsbekämpning och demokratisering, finns det en risk att mottagarlandet tappar politisk kontroll pga. många och politiskt svåra villkor. Ett exempel är de fall då exempelvis ett generellt budgetstöd ges i syfte att stärka skuldbetalningsförmågan hos mottagarlandet. Detta stöd är villkorat att landet har ett pågående samarbete med IMF för genomförande av diverse avregleringar och andra reformer. Denna typ av bistånd stärker visserligen landets kapacitet att betala tillbaka sina skulder, men den politiska kontrollen försvagas. Utvecklings- och den fattigdomsreducerande effekten av denna typ av bistånd ifrågasätts allt hårdare, bl.a. från UNCTAD.

I de industrialiserade länderna var det ekonomiska deltagandet under 50-, 60- och 70-talen en fråga för staten. Genom en mer eller mindre utbyggd välfärdsstat tog staten ansvar för att människor hade arbete och att de var skyddade av ett socialt skydds nät. Sverige var kanske det bästa exemplet på en modell där alla medborgare i samhällets skulle ges en möjlighet till delaktighet i det ekonomiska livet. Sedan sent 70-tal har emellertid jämlikhet pga. av ideologiska förändringar kommit att bli synonymt med ineffektivitet. Länder som försökt sig på en aktiv fördelningspolitik har straffats genom att de öppnade kapitalmarknaderna drivit upp räntor och underminerat landets valuta.

Genom IMF och Världsbanken har sedan denna ideologi exporterats till de mer slutna, men desto mer externt beroende, länderna i Latinamerika och Afrika. Detta har skett genom de s.k. strukturanpassningsprogrammen, dvs. de ekonomiska reformpaket som i form av villkor åtföljde skuldlättnader och bistånd. Strukturanpassningsprogrammen har fått utstå hård kritik, och nu har framförallt Världsbanken i viss utsträckning givit efter på den hårda nyliberala hållningen. Det visar sig nämligen att dessa nyliberala ekvationer var alltför förenklade och att det finns positiva samband mellan jämlikhet (satsningar på utbildning, hälsa, social stabilitet) och effektivitet (i termer av tillväxt och utveckling)

Den kanske allvarligaste konsekvensen av globaliseringens effekter på det ekonomiska deltagandet är att stora delar av världens befolkning helt enkelt utesluts. Från att tidigare ha exploaterats som billig arbetskraft, så exkluderas nu de fattiga från globaliseringen och den ekonomiska utvecklingen. De rika behöver inte längre de fattiga.

Den kanske allvarligaste konsekvensen av globaliseringens effekter på det ekonomiska deltagandet är att stora delar av världens befolkning helt enkelt utesluts. De rika behöver inte längre de fattiga. Kvar står de fattigaste grupperna i samhället, avlänkade från det globala ekonomiska systemet och med allt svagare länkar till det officiella politiska systemet

Socialt deltagande

Globalisering leder bl.a. till en separering av olika samhällsskikt. Den rika och den fattiga befolkningen har genom historien varit beroende av varandra i ett närmast symbiotiskt förhållande. Feodalherren/kapitalisten erbjöd inkomst och ett visst socialt skydd, den fattige

erbjöd arbetskraft. I och med globaliseringen och det faktum att de rika i allt mindre utsträckning behöver de fattiga för produktion så vänder sig nu eliterna världen över till varandra för ett gemensamt utbyte av ekonomisk såväl som kulturell art. Kvar står de fattigaste grupperna i samhället, avlänkade från det globala ekonomiska systemet och med allt svagare länkar till det officiella politiska systemet.

Utveckling för individen handlar om ökade färdigheter, ökad frihet, kreativitet, ansvar och materiellt välbefinnande. Möjligheterna till denna utveckling är beroende av hur samhället fungerar, inklusive den sociala tillhörigheten. Bryts det sociala kittet ned och hela samhällen marginaliseras eller rentav utesluts ur den globala utvecklingsprocessen, minskar individens möjligheter till utveckling dramatiskt.

Många av konflikterna under det senaste decenniet är ytligt sett av etnisk karaktär, men är i grunden en kamp om knappa resurser och uttryck för en social frustration. Det finns en tät koppling mellan ojämlikhet och etnisk konflikt. Den förfördelade gruppen mobiliserar kring den etniska tillhörigheten i sin kamp för rättvisa. Detta samband har alltid funnits där, men de etniska konflikterna tycks öka i antal och omfattning. Detta kan till viss del förklaras av faktorer som hänger samman med globaliseringen:

- *Utvecklingsstatens försvagande.* Moderniseringsprojektet tillsammans med en väl sammanhållen nationalstat (ofta i formen av en enpartistat) gick att upprätthålla i de från kolonialismen befriade staterna så länge det fanns resurser att fördela. När dessa resurser sinade, och strukturanpassningen tvingade fram öppnare och mer demokratiska system kom tidigare dolda konflikter upp i dagen.

- *Modernisering och industrialisering*

Utvecklingen i Syd har under de senaste decennierna lett till urbanisering och därmed alienation i den meningen att människor lämnar inte bara byn och familjen, utan också ett värdesystem och en social tillhörighet. I den nya miljön är befolkningen mer utsatt (socialt och ekonomiskt) och därmed mer mottagliga för mobilisering kring nya värden (religiösa, etniska etc.)

- *Migration*

Migrationen leder till uppkomsten av relativt stora grupper i nya och okända miljöer som binds samman av sin etniska identitet. Kopplat till att dessa grupper ofta har svårt att hävda sig ekonomiskt och socialt uppstår en källa till missnöje och en grogrund för etnisk mobilisering.

Ekonomisk marginalisering och social utslagning är alltså något som följer i globaliseringens spår. För att motverka detta krävs en integrerad syn på konfliktförebyggande insatser med bl.a. åtgärder som inkluderar så många som möjligt i de formella ekonomiska systemen och som verkar för en social integrering och stabilitet. Framförallt behövs det politiska och demokratiska system på lokal, nationell samt global nivå som främjar en så hög politisk delaktighet som möjligt. Det gäller att hitta ett delaktighetssystem där individen känner sig representerad och där minoriteten känner sig respekterad och räknad med.

Ekonomisk marginalisering och social utslagning är alltså något som följer i globaliseringens spår. För att motverka detta krävs en integrerad syn på konfliktförebyggande insatser med bl a åtgärder som inkluderar så många som möjligt i de formella ekonomiska systemen och som verkar för en social integrering och stabilitet

Politiskt deltagande

Samtidigt som vi vill hävda politikens möjligheter och argumentera för en starkare roll för politiken så måste man konstatera att de fora för samhälleligt och politiskt deltagande som traditionellt stått till buds förlorar alltmer i relevans. Staten, de politiska partierna och fackföreningarna får allt svårare att samla sig kring tydliga visioner och tappar alltmer i legitimitet. Staten hotas utifrån av en globalisering av de ekonomiska styrmedlen, och inifrån av social disintegrering enligt ovan. De politiska partierna klarar inte längre av att formulera visioner för en samlad politik och klarar då inte heller av att mobilisera befolkningen för ett aktivt medborgarskap. När den politiska styrningen därmed blir svagare uppstår ett vakuum och risken för tjänstemannavälde ökar. Tjänstemannen kan inte förväntas formulera visioner och riktning utifrån en ideologisk formuleringsprocess vilket ytterligare bidrar till att försvaga medborgarnas delaktighet i den politiska processen.

Ökad arbetslöshet och nya flexibla former av anställning gör det allt svårare för fackföreningarna att rekrytera och behålla sina medlemmar. De undermineras dessutom av en politisk ideologi som ställer kollektivet i bakgrunden och av det faktum att de transnationella företagen inte kan påverkas på klubbnivå, ens nationell fackföreningsnivå. Jakten på låga kostnader i en tid då företag finner det allt lättare att lägga ner en fabrik och etablera sig någon annanstans gör det svårt för fackföreningarna att hävda sina medlemmars intressen. Detta har fackföreningsrörelsen bl.a. mött genom en effektiv organisering på global nivå där man bland annat arbetar intensivt med att hävda och bevaka den nya generationen ekonomiska och sociala rättigheter.

På lokal såväl som på nationell och internationell nivå organiserar sig människor utifrån ett engagemang och en ambition att förändra sin egen livssituation liksom den för människor långt bort

Parallellt med denna kris i de formella politiska strukturerna uppstår nya former för organisering i det civila samhället. På lokal såväl som på nationell och internationell nivå organiserar sig människor utifrån ett engagemang och en ambition att förändra sin egen livssituation liksom den för människor långt bort. Inte minst i Syd blir dessa så kallade NGOs (Non Governmental Organisations) och CBOs (Community Based Organisations) viktiga aktörer i utvecklingsprocessen. Dels så fyller de allt oftare en funktion av att utföra tjänster inom främst den sociala sektorn och utbildningssektorn, dels fyller de en mobiliserande funktion i länder där politiska partier och den parlamentariska demokratin inte fungerar. Även i Nord börjar det bli allt vanligare med en mobilisering på lokal nivå. Detta kan ses som en besvikelse på det formella politiska systemet som inte lyckas fånga upp och representera dessa grupper, men i längden kan detta vara ett sätt att bidra till en förstärkning av det politiska systemet.

Det handlar om att återerövra de politiska utrymmet

Vi menar att det finns en oerhörd potential i den politiska mobiliseringen, men att den kräver nya former. Det handlar om att återerövra det politiska utrymmet. Det aktiva medborgarskapet sker nu i allt mer exklusiva och komplexa system för påverkan av ekonomiska och politiska beslut. Denna tendens är i sig uteslutande då det krävs dels social tillhörighet, dels tillgång till information för att kunna vara med och påverka.

För att de grupper som marginaliseras och utesluts skall kunna inkluderas i ett politiskt system krävs att det skapas utrymme för dem att fatta autonoma beslut och att kapaciteten att fylla det utrymmet effektivt stärks. Detta är i sin tur beroende av dessa gruppers möjligheter att själva formulera sina prioriteringar och sin utvecklingsväg, samt hur de väljer att organisera sig på lokal, nationell och regional nivå och hur de vill kommunicera och interagera med andra på en global nivå. Kopplat till detta är förutsättningarna för utvecklandet av egna instrument och demokratiska institutioner som kan bidra till en god utveckling.

En styrd globaliseringsprocess för ökad delaktighet

Konsekvensen av detta resonemang är att globaliseringsprocessen måste ledas av de värden och principer som sätter människovärdet i centrum, som bekräftar det ömsesidiga beroendet och som utgår ifrån grunden för en genuin och substantiell demokrati samt globala institutioner som är transparenta och ansvariga inför de nationella parlamenten.

Den globaliseringsprocess som vi bevittnar idag är visserligen ledd, men av helt andra värden. I den nya världsordningen som råder har kombinationen av utvecklingen på informationsteknologiområdet och nationalstatens försvagande placerat makten över normbildning hos dem som behärskar resurs- och informationsflödena. Makten hamnar då hos dem som har mandatet och tolkningsföreträdet över normsättandet och definierar måttstocken för vad som är rätt och fel. Vi har ovan beskrivit den situation där Världsbanken och Internationella Valutafonden preskriberar en viss ekonomisk politik som villkor för skuldlättnader och bistånd för ett stort antal länder i Syd. Detsamma kan sägas om den makt de finansiella marknadens aktörer har över vad som kan betraktas som rätt respektive fel ekonomisk politik, och bestraffa den felaktiga över ränte- och valutamarknaderna. Konsekvensen blir en globaliseringsprocess på de stora marknadsaktörernas villkor.

Slutsatsen av detta resonemang måste bli att öppna upp de torg där rätt och fel formuleras. Det är där delaktighet kan få en reell, praktisk betydelse. För att detta skall kunna ske måste de globala institutionerna Världshandelsorganisationen WTO, Världsbanken, Internationella valutafonden IMF samt FN systemet reformeras på ett sådant sätt att deras agerande baseras på de värden som beskrivs ovan, människans värdighet och det ömsesidiga beroendet. Detta måste understödjas nationellt genom att säkerställa en sammanhållen politik bilateralt och i de multilaterala institutionerna som baseras på denna tydliga och öppet redovisade värdegrund.

*Slutsatsen av detta resonemang måste bli att öppna upp de torg där
rätt och fel formuleras*

4. En svensk politik

Vi har ovan beskrivit den globaliseringsprocess som vi ser idag och dess konsekvenser. Denna beskrivning innehåller ett värdesystem som definierar människan som en rationell individ som agerar utifrån sitt eget intresse och sin egen ekonomiska vinning. Beskrivningen

innehåller också en marginaliseringsprocess där människor och hela samhällen hamnar utanför ekonomiska och politiska system. Vi beskriver också ett alternativ som går ut på en solidaritetens globalisering. Denna solidaritetens globalisering sätter människans värdighet i centrum och utgår ifrån att vi alla är ömsesidigt beroende av varandra.

Denna solidaritetens globalisering sätter människans värdighet i centrum och utgår ifrån att vi alla är ömsesidigt beroende av varandra

Vi argumenterar för att globaliseringsprocessen måste vara en styrd process. Vi argumenterar vidare för att detta endast kan ske om politiken och politikerna återtar initiativet. Detta ställer krav på såväl den nationella politiken som på utrikespolitiken. Det måste råda samstämmighet mellan olika politikområden och mellan olika politiska instrument i bilaterala kontakter såväl som i multilaterala fora.

Den svenska regeringen har gjort sig känd som en livlig förespråkare för ett stärkt FN. Vi delar denna uppfattning och uppmanar regeringen att intensifiera detta arbete. FNs generalsekreterare har tagit initiativ till "Financing for Development"- processen som utmynnar i ett toppmöte under 2002. Denna process syftar till att öka samstämmigheten mellan de multilaterala organisationerna och tydliggöra de innehållsmässiga sambanden mellan handel, skuldfrågor, bistånd och internationella kapitalrörelser. En idé som diskuteras i processen är just att stärka FN:s normbildande och övervakande roll. Denna idé är värd en seriös hantering.

Samstämmighet

Samstämmighet, coherence på engelska, har liksom delaktighet kommit att bli ett modeord i politiska sammanhang. Liksom med begreppet delaktighet måste man vara försiktig så att det inte urholkas av ett alltför flitigt och lättvindigt användande. Samstämmighet säger i sig ingenting om vad det är som skall leda politiken, på vilken grund de olika politikområdena och politiska instrumenten skall vila. Denna grund måste definieras och redovisas öppet. När det gäller en svensk politik för ett globalt samarbete menar vi att den skall utgå ifrån människans värdighet och vårt ömsesidiga beroende. När väl dessa värderingar formulerats till en grundläggande politisk hållning i globala frågor gäller det att skapa politiska instrument som säkerställer samstämmigheten, dvs. att den förda politiken på olika områden drar i samma riktning.

Ett exempel på områden där detta skulle vara till stor hjälp och leda till en ökad tydlighet är samstämmigheten mellan handels-, utrikes- och bistånds politiken och det svenska agerandet bilateralt såväl som i multilaterala organisationer som FN, Världsbanken, Internationella valutafonden och Världshandelsorganisationen.

Inte minst Sveriges vapenexport och det statliga stödet till detta behöver utifrån de ovannämnda värderingarna underställas samstämmighetskravet. Instrument för att säkerställa samstämmigheten skulle kunna vara:

- en permanent arbetsgrupp bestående av statsekreterarna från de departement vars politik kan förväntas ha inverkan på en svensk politik för global utveckling. Uppgiften skall vara att avslöja beslut som underminerar samstämmigheten. Gruppens mandat och sammansättning skall återspegla det faktum att samstämmighet är mer en politisk än administrativ fråga.

- löpande rapportering från regeringen till riksdagen hur den förda politiken på olika områden förhåller sig till de grundläggande värden och mål som formulerats för en svensk politik för global utveckling.
- en permanent medborgarkommission med företrädare för regeringen och dess myndigheter, näringslivet, fackföreningsrörelsen, forskarsamhället och enskilda organisationer kring samstämmigheten i den svenska politiken för en global utveckling.

Övervakningskommission

En politik som utgår ifrån varje människas rätt till ett värdigt liv och som bekräftar det ömsesidiga beroendet kan inte formuleras i en exklusivt svensk miljö. Vi har ovan argumenterat för behovet av att varje individ och varje samhälle har rätt att själva definiera sina prioriteringar och sin utvecklingsväg. Lösningar på utvecklingsproblem måste formuleras i det lokala sammanhanget och bygga på lokala erfarenheter och lokal kunskap för att kunna fungera. I en globaliserad värld, en värld där vi så tydligt är beroende av varandra och där framförallt de större rika ländernas agerande får konsekvenser för livsförutsättningarna i mindre och ofta fattiga länder, så krävs det att vi lyssnar till varandra och lär av varandras erfarenheter. En svensk jordbrukspolitik får naturligtvis konsekvenser för bönderna i Indien, liksom en svensk handelspolitik får för producenterna i Centralamerika.

Menar vi allvar med ambitionen att formulera en svensk politik för global utveckling som utgår från varje människas rätt till ett värdigt liv och som bekräftar det ömsesidiga beroendet måste vi hitta former att institutionalisera ett lyssnande till vår omgivning. En modell för detta skulle kunna vara etablerandet av en permanent parlamentarisk kommission för övervakning av de multilaterala institutionernas agerande och de konsekvenser detta får på globaliseringsprocessen med särskilt hänsyn till förutsättningarna för utveckling i Syd. Denna kommission skulle, utöver ett antal svenska parlamentariker, inkludera medlemmar ur utvalda, på roterande basis, parlament i Syd samt representanter från det civila samhället.

Menar vi allvar med ambitionen att formulera en svensk politik för global utveckling som utgår från varje människas rätt till ett värdigt liv och som bekräftar det ömsesidiga beroendet måste vi hitta former att institutionalisera ett lyssnande till vår omgivning

Uppgifter för denna kommission skulle kunna inkludera:

- löpande bevaka det svenska agerandet i de multilaterala institutionerna
- höra representanter från svenska enskilda organisationer beträffande konsekvenser av den politik som förs av de multilaterala institutionerna med avseende på exempelvis ekonomiska reformer i fattiga skuldtungda länder, avreglering av handel med jordbruksvaror, miljökonsekvenser av infrastruktur projekt etc.
- höra representanter från parlament, politiska partier och sociala rörelser i syd beträffande globaliseringens konsekvenser
- dokumentera erfarenheter från Syd beträffande det ovanstående.